

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. I. Vtrum idem numero actus possit simul habere duas species moralitatis, putà bonitatem ex subjecto & mailitiam ex fine operantis, vel è contra?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

nis, & qui furatur ad mœchandam, præter peccatum furti, committit peccatum fornicationis vel adulterij.

51. Ad majorem hujus conclusionis intelligentiam, advertendum est, quòd ut actus recipiat bonitatem à fine operantis, non sufficit quòd talis finis sit bonus absolutè, sed insuper requiritur quòd sit proportionatus actui, qui in ipsum ordinatur, aliàs vitiatur actus: unde licet celebrare, vel orare, sit actus bonus ex objecto; & curare de bonis temporalibus, sit finis bonus: tamen si quis oret, vel celebret propter temporalia, tanquam propter finem principalem, actus redditur malus ex improportione finis, ut docet S. Thomas 2. 2. qu. 83. art. 6. ad 1. 3. & 4. Ratio à priori est, quia bonum morale est idem quod conveniens rationi: Sed rationi non convenit, quòd majus bonum ad minus ordinetur ab operante in finem minus bonum, quàm sit ille ad quem ex natura sua ordinatur, non est bonus moraliter, sed malus.

52. Ex quo inferes eum, qui exercet aliquem actum honestum (quales sunt actus qui ad conservationem individui vel speciei ordinantur) propter solam delectationem, peccare: quia bonum nobilius ac superius, nempe honestum, refert ad inferius & minus perfectum, nimirum ad bonum delectabile. De quo fufius infra, cum de indifferentia actuum humanorum agemus.

53. Dico secundò: Bonitas aut malitia, quam actus humanus desumit à fine operantis, est diversa specie ab ea quam habet ab objecto.

54. Patet etiam hæc conclusio: quia bonitas ex objecto est unica, invariabilis, & essentialis actui: bonitas verò ex fine operantis est multiplex, & variabilis ex beneplacito operantis, & accidit actui: Ergo istæ bonitates specie differunt. Idem constat de malitia: cum enim quis furatur ut fornicetur, malitia fornicationis, quæ huic actui ex ordinatione in finem illum advenit, specie differt à malitia injustitiæ, quam habet ex objecto, & quæ ipsi essentialis est, & ab eo inseparabilis.

55. Dices, Bonitas, vel malitia, desumpta ex fine, est generica respectu bonitatis, quæ desumitur ex objecto, ut docet D. Thomas hic art. 7. Sed bonitas generica non distinguitur specie à bonitate specifica, neque realiter, sed solum ratione, ut animal ab homine: Ergo bonitas ex objecto, & bonitas ex fine, non distinguuntur specie.

56. Sed contra primò: D. Thomas hic art. 4. ad 3. docet unam istarum bonitatum ab alia separari, alia manente; quod & experientia constat, cum operans possit actum elemosynæ ordinare, vel non ordinare ad pœnitentiam: Sed hoc esset impossibile, nisi realiter distinguerentur: Ergo &c.

57. Deinde genus & species per se ad invicem ordinantur: Sed bonitas ex objecto, & bonitas ex fine, non ordinantur per se; cum ordo in finem operantis, per accidens adveniat actui ex beneplacito ejus: Ergo non se habent ut verum genus & species. Unde, cum D. Thomas loco citato docet, quòd bonitas quæ est ex fine, est veluti generica, loquitur de genere similitudinariè & metaphoricè dicto.

Quæres ad complementum hujus questionis, utrum ut actus sit bonus moraliter, suffi-

ciat bonitas finis proximi, seu objecti; an verò necessariò ultra illam requiratur, quod ad aliquem finem remotum, putà ad Deum ordinetur?

Respondeo quòd quando actus est bonus, & honestus ex fine proximo, seu objecto, non indiget ordinari in ulteriorem finem, ad hoc ut sit moraliter bonus, sed sufficit quòd non apponatur finis malus, vel alia mala circumstantia: v. g. qui dat elemosynam, intendens solum honestatem elemosynæ, hoc est sublevare alienam miseriam, & non apponens alium finem, facit opus moraliter bonum; & similiter qui jejuna ut carnem subjiciat rationi, & sic de aliis. Ratio est, quia talis actus ex fine proximo, seu objecto habet honestatem, & bonitatem moralem: Ergo ut sit moraliter bonus, non est necessarium quòd illam à fine extrinseco participet.

Addo quod sicut lapis ex natura sua tendit in centrum, ut in terminum & finem sui motus, nisi violenter sursum impellatur ab agente extrinseco, ita quodlibet opus, ex objecto & ex natura sua bonum & honestum, tendit in Deum ut luminis rationis, ac totius boni honesti auctorem, nisi violenter ab homine in finem malum referatur: unde qui elicit actum honestum & bonum ex objecto, nullam apponendo malam circumstantiam, censetur, interpretativè saltem, operari propter Deum; quod ad bonitatem moralem actuum humanorum sufficit. Sed de hoc fufius in tractatu de gratia, cum ostendemus contra Jansenium omnia opera infidelium non esse peccata.

DISPUTATIO IV.

De Concorso multiplicis Moralitatis in eodem actu.

EXPLICATIS principiis moralitatis, restat agendum de concorso & compactione diversarum specierum moralitatis respectu ejusdem actus, ut constat quo pacto sint aut non sint in eo compossibiles, & quem ordinem observent. Unde sit

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum idem numero actus possit simul habere duas species moralitatis, putà bonitatem ex subjecto, & malitiam ex fine operantis, vel e contra?

S. I.

Quibusdam præmissis difficultas resolvitur.

SUPPONO contra Gabrielem, & quosdam alios, eundem numero actum à voluntate elicitum, posse successivè esse moraliter bonum, & malum, sive transire de bono in malum, & e contra. Bonum enim & malum morale se habent respectu actus voluntatis, sicut verum & falsum respectu actus intellectus: Sed idem numero actus intellectus potest successivè esse verus & falsus, ex sola variatione objecti, ut

hic actus, *Petrus sedet*, est verus, Petro sedente, & postea falsus, ipso surgente & stante: Ergo pariter idem numero actus voluntatis potest successivè esse bonus & malus, per moralem mutationem objecti, quod in uno tempore est bonum & conforme legi, in alio malum ac ei difforme. V. G. potest homo velle vesci carnibus tempore licito, & hanc volitionem sine interruptione continuare eo tempore quo elus carni non est licitus: tunc verò manet idem actus in esse physico (cùm sit continuus & non interruptus, ut supponimus) & tamen fit diversus in esse moris, & transit ab una specie moralitatis in aliam. Unde D. Thomas qu. 2. de malo art. 4. ad 7. sic ait: *Nihil prohibet aliquid esse idem numero secundum unum genus, quod tamen secundum aliud genus non solum numero, sed specie differt: sicut si sit aliquod corpus continuum, in una parte album, & in alia parte nigrum, est unum numero, in quantum est continuum, sed differt non solum numero, sed specie, in quantum est coloratum. Et similiter si in aliquo actu continuo primò feratur intentio ad bonum, postea ad malum, sequitur quod sit unus actus numero secundum suam naturam, sed tamen differt specie secundum quod est in genere moris.*

Tota ergo difficultas ad hoc devolvitur, an idem actus voluntatis simul & eodem tempore possit diversas species moralitatis habere, & esse simul bonus & malus ex diversis principiis, puta bonus ex objecto, & malus ex fine; sicut cùm quis dat eleemosynam propter vanam gloriam; vel e contra malus ex objecto, & bonus ex fine; ut dum quis furatur ad dandam eleemosynam? Quod ut magis declaretur, & status difficultatis clarè percipiatur, certa que ab incertis separantur:

Supponendum est secundò, actionem humanam quæ ab operante ordinatur in finem malum, etiam si ejus objectum bonum sit, non esse bonam simpliciter, sed simpliciter malam. Hoc admittunt omnes Authores, & docet expressè D. Thomas hic art. 4. ad 3. ubi ait: *Non est actio bona simpliciter, nisi omnes bonitates concurrant, quia quilibet singularis defectus causat malum: bonum autem causatur ex integra causa, ut Dionysius dicit 4. cap. de Divin. nomin.* Solum ergo difficultas est & controversia inter Theologos, an sicut in naturalibus potest idem subjectum retinere bonitatem quoad aliquod, & esse malum quoad aliud; ut agrotare pedibus, & non manibus; habere pulchros oculos, & nasum deformem; & sicut in artificialibus potest idem opus secundum unam partem esse pulchrum, & regulis artis conforme, & secundum aliam difforme, ac distortum, & regulis artis difformem: ita in moralibus eadem actio humana possit esse bona ex objecto, & simul mala ex fine operantis, aut ex alia circumstantia; vel quando malus finis aut circumstantia adjungitur objecto bono, totam ejus bonitatem moralem tollat, ita quod actus ille tunc non possit dici bonus secundum quid, seu ex objecto. Eadem difficultas currit, cùm actus est malus ex objecto, & bonus ex fine. Pro resolutione

Dico primò: Quando objectum est bonum, & finis malus, aut alia circumstantia (ut cùm quis dat eleemosynam propter vanam gloriam, vel reddit debitum uxori in loco sacro) non sunt duæ species moralitatis, sed unica, nempe malitia, quæ ex malo fine aut circumstantia redundat in

objectum, ejusque bonitatem moralem omnino destruit. Est contra Cajetanum hic art. 8. & 9. & tomo 1. opusc. tract. 17. responsione 14. quem sequuntur ex nostris Marcus à Serra hic art. 4. & ex extraneis Lorca, Granada, & alij.

Probatur primò conclusio ex D. Thoma qui variis in locis eam videtur aperte tradere: nam in 2. dist. 38. qu. 1. art. 4. sic ait: *Cùm aliquis vult dare eleemosynam propter inanem gloriam, hic est unus actus voluntatis, & hic actus totus malus est, licet nunquam ad omne id quod in eo est, malitiam habeat.* Et hic qu. 19. art. 7. ad 2. *Voluntas (inquit) non potest dici bona, si sit intentio mala causa volendi: qui enim vult dare eleemosynam propter inanem gloriam consequendam, vult id quod de se est bonum sub ratione mali, & ideo prout est volitum ab ipso est malum, unde voluntates ejus est mala.* Et in resp. ad 3. *Sive voluntas sit ejus quod est secundum se malum, & sub ratione boni, sive sit boni sub ratione mali, semper voluntas erit mala.*

Respondent Adversarij, D. Thomam loqui de bonitate simpliciter, & non negare quod dare eleemosynam propter vanam gloriam, sit actus bonus secundum quid, seu ex objecto.

Sed contra primò: D. Thomas loco citato expressè dicit, quod quando aliquis vult id quod de se est bonum sub ratione mali, volitum ab ipso est malum. Et ibidem art. 2. ad 2. ait quod velle bonum quando non debet, si referatur ad volitum, tunc voluntas non est boni, quia velle facere aliquid quando non debet fieri, non est velle bonum: Sed illud volitum est objectum: Ergo ex D. Thoma quando actus à fine operantis, vel ab alia circumstantia vitatur, non remanet bonus etiam ex parte objecti, sed totus malus est, licet non totaliter, seu ex omnibus principiis quæ ad illum concurrunt. Unde idem S. Doctor in 2. distinct. 38. quæst. 1. art. 4. ad 4. dicit: *Cùm aliquis vult dare eleemosynam propter inanem gloriam, hic est unus actus voluntatis, & hic actus totus malus est, licet non ab omni eo quod in eo est malitiam habeat.*

Contra secundò: D. Thomas hic art. 5. ad 4. docet quod cùm aliqua circumstantia actum, qui ex objecto esset bonus, reddit malum, talis circumstantia sumitur ut differentia essentialis objecti, & specificat actum illum, ac proinde dat illi primam moralitatis speciem: si autem prædictus actus haberet simul bonitatem ex objecto, ab eo primariò specificaretur, nec circumstantia daret speciem essentialem, sed accidentalem, ut patet: Ergo D. Thomas denegat huic actui bonitatem etiam ex parte objecti.

Contra tertio: Idem S. Doctor 2. Ethic. lect. 7. docet ex Aristotele bonum in moralibus uno solum modo dici, nempe simpliciter, idque explicat exemplo sagittarij, qui uno solum modo potest scopum vel punctum sibi præfixum attingere, & multipliciter ab illo deviare: *Rectitudo operationis (inquit) uno solo modo contingit, peccatum autem in actione contingit infinitis modis: & inde est quod peccare est facile, quia multipliciter hoc contingit; sed rectè agere est difficile, quia non contingit nisi uno modo: & ponitur exemplum, quia facile est recedere à contactu signi, id est puncti, sive in centro circuli, sive in quacunque alia superficie determinatè signati; sed tangere signum est difficile, quia contingit uno modo.* Ergo ex D. Thoma actus non potest esse bonus moraliter, nisi sit bonus simpliciter;

seu ex omnibus principiis ad illum concurrentibus, nempe objecto, fine, & circumstantiis debitis; subindeque non potest esse bonus ex objecto, & malus ex fine operantis, aut ex aliis circumstantiis.

9. Probatur secundò conclusio ratione fundamentali, quam insinuat idem Doctor Angelicus locis supra citatis. Cùm aliquis dat eleemosynam propter inanem gloriam, objectum illius actus, ut habet rationem objecti, & ut specificat, non est bonum, sed potius malum: Ergo non potest dare actui speciem boni. Consequentia patet, Antecedens probatur. Quando aliquis dat eleemosynam propter vanam gloriam, tunc eleemosyna secundum se & absolute non terminat hunc actum electionis, sed ut habet rationem medij ordinati ad malum finem, scilicet acquisitionem vanæ gloriæ; electio enim habet pro objecto medium ut conducens ad finem, & ad illum ordinatum: Atqui eleemosyna ut habet rationem medij ordinati ad malum finem, scilicet vanam gloriam, non est objectum bonum, sed malum; cùm sub hac ratione sit instrumentum mali, & materia in qua exercetur vana gloria, sub specie misericordiæ & charitatis, licet quantum ad sublevationem alienæ miseriæ habeat effectum eleemosynæ: Ergo cùm aliquis dat eleemosynam propter inanem gloriam, objectum illius actus, ut habet rationem objecti, & prout illum actum specificat, non est bonum, sed potius malum.

10. Confirmatur: Licet electio prius ratione terminetur ad medium, quam ad finem, in genere causæ formalis, tamen in genere causæ finalis prius terminatur ad finem: Unde cùm causa finalis sit simpliciter prior, eò quod agens non agit nisi motum à fine, hinc est quod simpliciter loquendo, cùm aliquis eligit medium de se bonum ad obtinendum malum finem, v. g. eleemosynam propter vanam gloriam, precedat malitia finis, & refundatur in objectum seu medium, ejusque bonitatem extinguat. Unde Ambrosius Epist. 84. ad Demetriadem: *Instatio & ambitio, & propriorum bonorum superba defensio, possunt destruere eleemosynas, possunt evacuare martyria, si & magnas opes amore quis humana laudis effundat, & seua supplicia non ea fortitudine quam Deus tribuit, sed ea quam de se presumpsit, excipiat.* Hinc etiam hypocritis, seu appetitus vanæ gloriæ, fermento comparatur Luca 12. *Nam sicut modicum fermentum totam farinam cui injicitur massam corrumpit, universamque mox eon personem suo sapore commaculat: sic etiam simulatio, cuius semel animum imbuerit, tota virtutum sinceritate & veritate fraudabit,* inquit Venerabilis Beda lib. 4. in Lucam cap. 52.

11. Confirmatur amplius: Ut aliquis actus sit bonus, etiam partialiter & inadæquatè, debet regulari per dictamen rectæ rationis & prudentiæ, quæ est proxima & immediata regula actuum humanorum, ut disp. 1. ostendimus: Sed electio medij de se boni ad obtinendum malum finem, seu junij v. g. vel eleemosynæ, ad captandam vanam gloriam, vel alterius actus ex objecto boni, & ex circumstantia mali, non regulatur per dictamen rectæ rationis & prudentiæ: Ergo nullam habet bonitatem moralem, etiam partialem & inadæquatam. Major patet, Minor probatur. Prudentia & recta ratio dictant bonum bene esse faciendum, & bonum fieri malè, seu ex malo motivo, non esse bonum: Sed quando aliquod

bonum fit ex malo fine, fit ex malo motivo, quia finis dat motivum agendi, & quando fit cum mala circumstantia, non fit bene, sed malè: Ergo tunc non fit conformiter, sed difformiter ad rectam rationem & prudentiam.

12. Probatur tertio conclusio alia ratione desumpta ex doctrina D. Thomæ hic art. ad 4. ubi docet quod omnis circumstantia mala, adveniens actui ex objecto bono, transit in rationem objecti, nisi destruat bonitatem, quæ ex objecto sumenda erat: Ergo actus aliqua malà circumstantia vitiat, nullam retinet bonitatem moralem ex objecto. Minor probatur: Circumstantia non potest transire in rationem objecti, nisi etiam transeat in rationem specificativi, quia ex objecto sumitur specificatio, etiam in moralibus: Sed non potest transire in rationem specificativi, nisi destruat bonitatem specificam, quæ ex objecto sumenda erat: aliàs talis actus haberet duplicem essentiam seu speciem omnino oppositam, & quarum una non posset subordinari alteri: Ergo circumstantia mala non potest transire in conditionem objecti, nisi ipsius bonitatem destruat.

13. Hanc conclusionem probant etiam aliqui ab inconvenienti quod videtur sequi ex adversa sententia: Si enim (inquiunt) idem actus simul esset bonus & malus moraliter, esset etiam simul meritorius vitæ æternæ, & alicujus supplicij, quod videtur absurdum. Sed hæc ratio non urget: tum quia responderi potest, quod sicut non repugnat in eodem actu ratio boni & mali moralis secundum diversa, ita nec ratio meriti & demeriti: tum etiam quia ad meritum vitæ æternæ requiritur quod actus sit simpliciter bonus, & Deo gratus, ac ex imperio charitatis saltem virtualiter in Deum referatur: neutrum autem convenit actui bono ex objecto, & malo ex fine operantis; ille enim in sententia Adversariorum est bonus tantum secundum quid, & cùm sit peccatum, saltem veniale, non potest per charitatem referri in Deum; cùm peccatum veniale, licet non auferat à subiecto in quo est, habitualem ordinem charitatis, ab ea tamen imperari nequeat, nec in Deum formaliter aut virtualiter referri: quia sicut actus charitatis est conversio in Deum, & peccatum mortale averfio ab illo ut ultimo fine, ita veniale est quædam ab illo diverfio, ut docetur in tractatu de peccatis. An verò actus bonus ex objecto, & malus ex aliqua circumstantia, sit meritorius alicujus præmij temporalis, disputant Theologi in tractatu de merito.

14. Dico secundò: Quando objectum actus est malum, & finis bonus (ut cùm quis furatur ad dandam eleemosynam) non sunt ibi duæ species morales, una mali ex furto, & alia boni ex eleemosyna, sed una duntaxat mali ex objecto, nempe ex furto. Hæc conclusio sequitur ex principiis in præcedenti statutis: si enim malitia desumpta ex fine operantis, vel ex alia circumstantia, inficit totum actum, & omnem ejus bonitatem destruit, à fortiori ea quæ derivatur ex objecto, quæ est præcipua ac essentialis, idem præstabit, omnemque bonitatem moralem actus pariter destruet.

Deinde, sicut est contra dictamen prudentiæ, eligere aliquod bonum medium ob malum finem; ita & assumere malum medium ad obtinendum bonum finem, quia non sunt facienda mala ut eveniant bona.

Adde quod, sicut se habet principium in speculativo, ita & finis in practico, ut sapè docent Aristoteles & D. Thomas: unde sicut principium speculativum certum; applicatum ad conclusionem per medium sophisticum, non causat assensum scientificum, sed erroneum; ita finis bonus, intentus per medium malum, non causat actum bonum, sed malum.

Denique, sicut in eo qui dat eleemosynam propter vanam gloriam, eleemosyna, in quantum est materia & instrumentum vanæ gloriæ, non est objectum bonum, sed malum (vitiatur enim à fine, & ad speciem ejus trahitur, ut in prima ratione præcedentis conclusionis expendimus) ita in eo qui furatur ad dandam eleemosynam, eleemosyna non est bonus finis, sed malus, quia est causa furandi, & ratio eligendi malum medium, à quo vitiatur, atque ad speciem ejus trahitur: Ergo sicut primus actus est omnino malus, non verò mixtus ex bonitate & malitia, ita & secundus. Unde D. Thomas hinc qu. 19. art. 7. ad 3. sic ait: *Sive voluntas sit ejus quod est secundum se malum, & sub ratione boni; sive sit boni sub ratione mali, semper voluntas erit mala: sed ad hoc quod sit bona, requiritur quod sit boni sub ratione boni, id est quod velit bonum, & propter bonum.*

S. II.

Solvuntur objectiones.

OBJICIES primò contra primam conclusionem: D. Thomas hinc art. 4. cum enumerasset in corp. quadruplicem actus bonitatem, in solut. ad 3. addit: *Nihil prohibet actioni, habenti unam prædictarum bonitatum, deesse aliam: & secundum hoc contingit actionem, quæ est bona secundum speciem suam, vel secundum circumstantias, ordinari ad finem malum, vel è converso; non tamen est actio bona simpliciter, nisi omnes bonitates concurrant.* Ubi ponderanda sunt hæc verba, *habenti unam prædictarum bonitatum:* D. his enim S. Doctor aperte videtur docere, quod actio humana potest habere unam bonitatem moralem, puta ex objecto, & tamen carere aliis quæ defumuntur ex fine, vel circumstantiis, subindeque simul esse bona & mala. Unde in 2. dist. 36. qu. unica art. 5. in fine corp. ait: *Contingit actum habere bonitatem ex materia, & tamen eum male fieri propter indebitas circumstantias.*

Respondeo quod quando S. Doctor dicit quod actioni habenti unam bonitatem, puta ex objecto, contingit deesse aliam, scilicet ex fine, & ob istius defectum reddi peccaminosam, ly *habenti*, non facit sensum compositum, quasi actio simul cum prædicto defectu talem bonitatem conferret, sed reddit sensum divisum, & solum significat, quod quantum est de se habiturus erat actus talem bonitatem, nisi advenisset malitia ex fine illam impediens. Sicut si diceretur, habenti sanitatem contingit distemperari humores, non esset verum in sensu composito, ita ut cum de facto est distemperies, revera sit sanitas, sed solum in sensu diviso, quia scilicet adesset tunc quantum est ex aliis principiis, nisi distemperies accidisset. Eodem modo intelligi & explicari debet alius locus desumptus ex libro 2. Sententiarum. Quod autem hæc interpretatio sit legitima, patet ex locis quæ pro nostra assertionem adduximus, in quibus, quacumque parte actus sit malus, denegat ei S. Thomas omnem bonita-

Atem, subindeque docet bonitatem ex objecto, & malitiam ex fine, in eodem actu non posse componi, seu simul reperiri: unde cum ait actui habenti unam bonitatem, deesse aliam, hoc necessarium debet intelligi in sensu diviso, sicut exposuimus; præsertim cum idem S. Doctor locis supra citatis doceat circumstantiam malam transire in rationem objecti, atque adeo ipsam bonitatem objectivam destruere.

Objicies secundò: Cum quis dat eleemosynam propter vanam gloriam, ille actus est simul bonus ex objecto, & malus ex fine operantis: Ergo simul habet duas species moralitatis, nempe bonitatem & malitiam. Consequentia patet, Antecedens etiam est evidens quantum ad secundam partem. Probatur verò quantum ad primam: Primò quia nullus actus potest esse malus ex objecto, nisi habeat objectum malum: Sed talis actus non habet objectum malum; nam finis ob quem fit, non est ejus objectum, sed circumstantia: Ergo non est malus ex objecto.

Secundò: Cum quis instante præcepto dandi eleemosynam, dat eleemosynam ob inanem gloriam, implet præceptum: Ergo talis actus est bonus ex objecto. Consequentia patet: cum enim præceptum sit de actu bono, impleri nequit nisi per actum bonum, saltem ex objecto.

Tertio: Si talis actus esset malus ex objecto, haberet duplicem malitiam, unam ex fine, scilicet inanem gloriam, aliam ex objecto depravato, scilicet ex eleemosyna vitiata: Sed hoc dici nequit; aliàs qui daret eleemosynam propter vanam gloriam, duplex peccatum committeret, quod videtur absurdum: Ergo &c.

Quartò: Qui urgente præcepto dandi eleemosynam, eam tribuit ob inanem gloriam, melius facit, quam qui nullo modo adimplet tale præceptum: Ergo ille actus non est omnino malus, sed retinet aliquam bonitatem, eam saltem quam habet ex objecto.

Denique: Volitio dandi eleemosynam ob inanem gloriam elicitur à virtute misericordiarum: Ergo est bona moraliter, saltem ex parte objecti. Consequentia liquet: quoniam virtus moralis non potest non respicere bonum honestum, quod est proprium ejus objectum. Antecedens verò probatur: Tum quia qui habet habitum misericordiarum, majorem habet facilitatem ad prædictum actum eliciendum, quam qui huiusmodi habitu caret; quod signum est hunc actum à virtute misericordiarum procedere: Tum etiam quia talis actus repetitus auget facilitatem ad veros actus misericordiarum, atque adeo ipsam virtutem misericordiarum: Sed virtus non augetur nisi actu à se elicitu: Ergo talis actus à virtute misericordiarum elicitur.

Huic argumento, quod est præcipuum fundamentum adversæ sententiæ, responderetur negando Antecedens, quantum ad primam partem. Ad primam probationem in contrarium dicendum, quod licet objectum hujus actus, *volò dare eleemosynam propter inanem gloriam*, materialiter & in esse entis sit bonum, formaliter tamen ac in esse objecti, & ut actum illum terminat ac specificat, non est bonum, sed malum: tum quia habet rationem medij ordinati ad malum finem, scilicet vanam gloriam, unde non est conforme, sed difforme dictamini rectæ rationis & prudentiæ, ut in prima ratione declaravimus: tum etiam quia tunc circumstantia finis mali transit in rationem objecti specificantem

- tis, sicut in ultima probatione ostendimus.
23. Ad secundam probationem, concessio Antecedente, nego Consequentiam. Ad cuius probationem respondeo ex D. Thoma infra qu. 100. art. 9. & 10. leges esse in duplici differentia: quaedam dantur de actibus humanis præcisè quoad substantiam & entitatem physicam, vel (quod idem est) quoad bonitatem objectivam materialem; ut quæ præcipiunt succurrere indigenti, audire factum, & similes: aliæ verò dantur de fine & modo prædictorum actuum, & consequenter de eorum honestate & bonitate formali; cuiusmodi sunt illæ quæ disponunt de interiori rectitudine hominis, ac de his quæ pertinent ad directionem cordis, & ad ipsam justificationem & munditiam interioriorem, ut credere, sperare, diligere, pœnitere, non mœchari in corde, non concupiscere rem alienam &c. Leges igitur quæ dantur de sola substantia actûs (qualis, ut dixi, est illa quæ præcipit succurrere indigenti) adimpleri possunt per actum qui nullam habeat bonitatem formalem, dummodo circa materiam bonam, seu objectum materialiter bonum versetur. Unde hæc instantia solum probat objectum huius actûs, *Volo dare eleemosynam propter inanem gloriam*, esse bonum materialiter, & in esse entis, non autem ostendit illud esse bonum formaliter, & in ratione objecti specificantis.
24. Ad tertiam probationem respondeo, aliquos existimare in illo actu duplicem esse malitiam, unam vanæ gloriæ vitiantis, & aliam eleemosynæ vitiatæ; tunc enim non manet vera eleemosyna, sed fit materia vanæ gloriæ, ac instrumentum superbiæ. Unde Augustinus in regula, seu Epist. 109. ait quod *superbia bonis operibus insidiatur ut pereant*; & Chrysologus loquens de hypocrisis, dicit: *Crudeli arte virtutes necat mucrone virtutum, jejuniu jejunio perimit, orationem oratione vacuat, misericordiam miseratione profernit*. Verosimilius tamen videtur non duplicari ibi malitiam, nec aliam dari distinctam à superbiâ, seu vanâ gloriâ, quæ, ut supra ostendimus, totum illum actum vitiat, adinstar fermenti, quod totam fatinæ cui injicitur massam corrumpit, vel tinea, quæ totum ex quo nascitur pannum corrodit. Unde Christus Matth. 6. dicebat: *Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosu erit*: ubi per oculum intelligunt SS. Patres intentionem finis, quæ si fit mala, reddit totam actionem malam & tenebrosam, omnemque bonitatis lucem ab ea excludit.
25. Ad quartam respondetur, quod etiam qui urgente præcepto dandi eleemosynam, eam tribuit ob inanem gloriam, minus peccet, quàm qui nullo modo adimplet tale præceptum, non tamen, propriè & formaliter loquendo, meliùs facit: quia neuter formaliter bene facit; & idè comparativum *melius* est de subjecto non supponente. Sicut minus peccat qui dormiens adimplet, seu non frangit præceptum non furandi, quàm qui illud violat: non tamen propriè melius facit; quia dormiens, nullam exercens operationem, nihil boni facit, & ubi non est bonum, melius esse non potest.
26. Ad ultimam nego Antecedens: nam virtus moralis non concurrit nisi ad actus regulatos iudicio prudentiæ: volitio autem dandi eleemosynam ob inanem gloriam, non regulatur dictamine prudentiæ, ut supra ostendimus: ergo illa non procedit ab habitu misericordiæ, sed vanæ gloriæ. Ad primam probationem in contrarium dicendum est, majorem illam facilitatem, quam experitur is qui habet habitum misericordiæ, ad prædictum actum, non provenire per se ex huiusmodi habitu, sed per accidens: quia dum per se disponit potentiam ad proprium actum, per accidens removendo impedimenta ex parte materiæ, reddit ipsam potentiam facilem ad actus in materia similes, quamvis formaliter non sint actus virtutis, sed vitij: ad eum modum quo habens habitum misericordiæ acquiritur, facilius est ad eliciendos actus infusæ; non quia virtus naturalis per se influat in actus infusæ, sed quia cum prædictæ virtutes conveniant in materia, licet non in ratione formali, eo ipso quod acquisita per se habilet potentiam ad proprios actus, tollit impedimenta quæ ex parte materiæ retardare possent ad alios quoscunque in tali materia eliciendos. Per quod patet ad secundam probationem: nam etsi volitio dandi eleemosynam ob inanem gloriam, non sit formaliter actus virtutis, potest tamen per accidens modo explicato augere facilitatem ad veros actus misericordiæ, tollendo impedimenta ex parte materiæ.
- Objicies tertio: Actus credendi mysteria supernaturalia ut à Deo revelata, elicitur à virtute fidei, subindeque est bonus ex objecto: Sed ille potest ad malum finem ordinari, ut si aliquis credit propter vanam gloriam: Ergo idem actus potest esse simul bonus ex objecto, & malus ex fine operantis.
- Confirmatur: Si aliquis vellet suscipere baptismum, aut pati martyrium ex vanâ gloriâ, talis volitio esset mala, utpote relata ad malum finem, & bona, utpote dispositio ad justificationem, quæ per baptismum aut martyrium obtinetur: Ergo idem actus bonitatem & malitiam moralem simul habere potest.
- Ad objectionem respondet Joannes à S. Thoma, quod ille qui credit ex motivo vanæ gloriæ, vel ex alio temporali, credit ex fide acquisita, quæ innitur testimonio humano: sicut hæreticus mysterijs quæ non discedit, non assentitur ex vera fide supernaturali, sed ex motivo & testimonio humano; quia scilicet talia mysteria sibi videntur credibilia. Rationem assignat, quia (inquit) actus veræ fidei, debet à gratia excitante procedere: quando autem aliquis credit ex motivo vanæ gloriæ, talis assensus, cum sit peccatum, saltem veniale, non potest produci à gratia excitante, quæ non potest in actus malos influere: ergo nec potest esse actus veræ fidei. Verum hæc ratio non videtur bona: malitia enim actus non obstat quominus ille sit ex motione divina supernaturali, quæ potest attingere entitatem actus mali, præscindendo ab ejus malitia & deformitate, ut patet in sacerdote consecrante hostiam propter fortiliegium, aut alium malum finem: nam licet talis consecratio sit mala & sacrilega, procedit tamen ab auxilio speciali Dei, moventis & applicantis sacerdotem ut suæ virtutis instrumentum.
- Verius ergo & probabilius est, prædictum actum à fide infusâ procedere: cum enim essentialiter sit virtus intellectualis per se primò speculativa, nec secundum se respiciat objectum sub ratione boni, sed sub ratione primi veri, non videtur destrui ejus actus per hoc quod ad finem extrinsecum pravum referatur: quia talis relatio, licet repugnet bonitati morali, non tamen certitudini & infallibilitati, quæ est essentialis fidei. Juxta quam doctrinam ad argumentum

tum respondetur, actum credendi propter vanam gloriam non habere bonitatem moralem ex objecto, etsi eliciatur à virtute fidei; quia non est de ratione actus fidei habere bonitatem moralem ex proprio objecto, vel aliunde, sed tantum veritatem & infallibilitatem.

31. Ad confirmationem dicendum, quod si aliquis ex inani gloria vellet suscipere baptismum, consequeretur quidem ex vi sacramenti, & ex opere operato, aliquem ejus effectum, scilicet characterem, ad quem non alia requiritur dispositio, quam voluntas eum suscipiendi; non reciperet tamen gratiam sanctificantem: quia baptismus eam non confert adultis, nisi mediante aliqua dispositione, quæ ad minus sit attritio supernaturalis, ut magis communiter docent Theologi in tractatu de sacramentis. Si autem velis sequi eorum sententiam, qui dicunt volitionem suscipiendi baptismum sufficere ut gratiam conferat, dicere poteris, illam voluntatem non concurrere ad gratiam per modum dispositionis, sed per modum conditionis, sicut ad characterem; & sic non requiri quod sit bona moraliter. Qui autem vellet pati martyrium ob inanem gloriam, nec gratiam, nec aureolam martyrii consequeretur: quia tale martyrium non esset verum, sed apparens; cum verum martyrium debeat esse effusio sanguinis propter Christum, vel fidei defensionem. Unde Hieronymus super illud ad Galat. 1. *Non efficiamini inanis gloria cupidi*, ait: *Martyrium ipsum, si deo fiat ut admirationi & laudi habeatur à fratribus, frustra sanguis effusus est.* Imò aliqui existimant, profusionem vitæ & sanguinis in tali casu esse peccatum mortale: quia licet inanis gloria secundum se sit tantum veniale, tamen prodigere vitam ex inani gloria, vel alio pravo fine, est mortale: sicut absque aliquo bono fine morti se exponere.

32. Objicies quarto: In naturalibus potest eadem res esse bona ex uno capite, & simul mala ex alio; nam idem homo potest esse boni auditus, & mali visus; habere pulchras manus, & pedes deformes: Ergo & in moralibus eadem actio poterit simul esse bona ex objecto, & mala ex fine, vel e contra. Consequentia probatur: quia ut ait S. Thomas art. 1. hujus questionis: *De bono & malo in actionibus oportet loqui, sicut de bono & malo in rebus.*

33. Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam. Ad cujus probationem dico de bonitate & malitia in moralibus, quantum ad multa loquendum esse, sicut de bono & malo in naturalibus: nam sicut in rebus naturalibus, una est bonitas essentialis, alia accidentis; ita in moralibus, una bonitas defumitur ab objecto, alia à circumstantiis, quæ sunt veluti accidentia actuum humanorum. Item sicut bonitas totalis confurgit ex plenitudine essendi in esse naturali; ita & in esse morali. Sed discrimen est in eo, quod in naturalibus malum unius partis non inficit aut destruit bonitatem alterius; unde bonitas ex essentia potest simul esse cum malo accidenti, & bonitas unius partis, cum malo alterius: in moralibus verò, malitia quæ est ex fine, vel aliis circumstantiis, totum actum inficit, & omne bonum ejus destruit, ut supra ostendimus; sicque impossibile est, bonitatem ex objecto stare cum malitia ex fine, vel bonitatem ex fine cum malitia ex objecto: sicut docent Theologi in tractatu de virtutibus, quod virtutes morales, licet inter se sint essentialiter distinctæ, tamen ita sunt

Tom. III.

A connexa, ut nulla adsit, si una deficiat.

34. Objicies ultimò contra secundam conclusionem: Iste actus, *volo furari ut dem elemosynam*, est bonus ex fine, & malus ex objecto: Ergo habet simul duas species moralitatis. Consequentia patet, Antecedens probatur. Idcirco iste actus, *volo dare elemosynam propter inanem gloriam*, est malus ex fine, quia ordinatur ad malum finem, & ex tali ordinatione vitiat: Sed iste actus, *volo furari ut dem elemosynam*, non ordinatur ad finem malum à quo vitietur: Ergo non est malus, sed bonus ex fine.

Confirmatur: Isti duo actus, *volo jejunare ut dem elemosynam*, & *volo furari ut dem elemosynam*, habent eundem finem, scilicet elemosynam: Sed hic finis tribuit priori actui bonitatem suam: Ergo & posteriori.

35. Ad objectionem respondeo negando Antecedens, quantum ad primam partem. Ad cujus probationem dicendum, quod licet in isto actu, *volo furari ut dem elemosynam*, elemosyna non sit medium ad malum finem, sicut in priori actu, quo quis vult dare elemosynam propter vanam gloriam, subindeque non ex eo vitietur; bene tamen ex eo quod sit finis movens ad malum medium, & malitia medij redundet in finem, ejusque bonitatem destruat. Unde

Ad confirmationem dico quod licet isti actus, *volo jejunare ut dem elemosynam*, & *volo furari ut dem elemosynam*, materialiter habeant eundem finem, non tamen formaliter: nam in secundo actu malitia medij vitiat finem, & in ipsum refunditur, ita ut finis non sit elemosyna absolute, sed ut causa furti; ex quo efficitur mala malitiâ furti.

ARTICVLVS II.

An possit idem actus moralis habere duplicem speciem, quæ simul sit bona, vel simul mala?

36. OSTENDIMVS articulo precedenti, eundem actum non posse simul habere duas species moralitatis inter se oppositas, bonitatis scilicet & malitiæ: nunc breviter discutiendum est, an possit habere simul duas species bonitatis, vel duas species malitiæ: v. g. dum aliquis vult jejunare ad satisfaciendum pro peccatis, queritur an ejus actus sit simul in specie abstinentiæ & penitentiæ: vel dum quis vult furari ut fornicetur, vel occidere ut furetur, an talis actus sit simul in specie furti & fornicationis, vel in specie homicidij & furti?

37. Partem negativam tenet Vazquez hic disp. 1. cap. 3. ubi negat eundem numero actum humanum posse esse in duplici specie bonitatis moralis, quarum una sit ex objecto, alia verò ex fine; quamvis concedat posse esse in duplici specie malitiæ moralis; & in suam sententiam pertrahere conatur Ferrariensem, & aliquos ex Nominalibus, quos tamen Salmanticenses & alij Moderni ab hac opinione vendicant. Unde vix est qui prædictæ subscribat sententiæ, præter Vazquem, cui proinde adaptari potest illud Genes. 16. *Manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum.*

Dico igitur, unum & eundem actum posse simul habere duas species bonitatis, vel duas

Gg